ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

της 13ης Νοεμβρίου 1997 *

1. Η εταιρία Langnese-Iglo GmbH (στο εξής: Langnese-Iglo) άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως που εξέδωσε το Πρωτοδικείο στις 8 Ιουνίου 1995 στην υπόθεση Langnese-Iglo κατά Επιτροπής [1] (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση). Με την απόφαση αυτή, το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως που είχε ασκήσει η Langnese-Iglo κατά της αποφάσεως 93/406/ΕΟΚ [2] (στο εξής: επίδικη απόφαση), με την οποία η Επιτροπή έκρινε ότι οι συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας παγωτών που είχε συνάψει η Langnese-Iglo με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της στη Γερμανία ήταν ασυμβίβαστες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ.

Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία

2. Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση διαφοράς εκτέθηκαν από το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 1 έως 6 της αποφάσεώς του.

3. Με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1985, η γερμανική επιχείρηση Schöller Lebensmittel GmbH & Co. KG (στο εξής: Schöller) κοινοποίησε στην Επιτροπή ένα πρότυπο «συμφωνίας πωλήσεων» που διέπει τις σχέσεις της με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της. Στις 20 Σεπτεμβρίου 1985, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής απηύθυνε στον δικηγόρο της Schöller ένα διοικητικό έγγραφο περί θέσεως της υποθέσεως στο αρχείο (στο εξής: διοικητικό έγγραφο), στο οποίο αναφέρονταν τα εξής:

«Στις 2 Μαΐου 1985 ζητήσατε για λογαριασμό της εταιρίας Schöller Lebensmittel GmbH & Co. KG και σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού αριθ. 17 τη χορήγηση αρνητικής πιστοποιήσεως σχετικά με μια "συμφωνία προμήθειας παγωτών".

Σύμφωνα δε με το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού κοινοποιήσατε εκ των προτέρων τη σύμβαση. Στη συνέχεια, με έγγραφο της 25ης Ιουνίου 1985, κοινοποιήσατε στερεότυπο έγγραφο συμβάσεως που θα χρησίμευε στο μέλλον ως πρότυπο για τις σχετικές συμβάσεις της εταιρίας Schöller.

Με έγγραφο της 23ης Αυγούστου 1985, διευκρινίσατε ότι η υποχρέωση αποκλειστικής αγοράς που αναλαμβάνει ο πελάτης βάσει της κοινοποιηθείσας πρότυπης σύμβασης,

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

1 — Τ-7/93, Συλλογή 1995, σ. II-1533.

2 — Απόφαση της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 1992, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ κατά Langnese-Iglo GmbH (υπόθεση IV/34.072) (ΕΕ 1993, L 183, σ. 19).

που συνοδεύεται από απαγόρευση ανταγωνισμού, μπορεί να καταγγελθεί για πρώτη φορά, με προειδοποίηση έξι μηνών, το αργότερο μετά τη λήξη του δευτέρου έτους ισχύος της συμβάσεως και, στη συνέχεια, με την ίδια προειδοποίηση, μετά τη λήξη εκάστου έτους.

Από τα στοιχεία που γνωρίζει η Επιτροπή και τα οποία κατά το μεγαλύτερο μέρος είναι αυτά που αναφέρετε στην αίτησή σας, η διάρκεια ισχύος των μελλοντικών συμβάσεων δεν θα υπερβαίνει τα δύο έτη. Η μέση διάρκεια όλων των "συμφωνιών προμήθειας παγωτών" της πελάτιδάς σας υπολείπεται κατά πολύ της πενταετίας που, κατά τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1984/83 [3], αποτελεί προϋπόθεση για την εξαίρεση κατά κατηγορίες των συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι οι "συμφωνίες προμήθειας παγωτών" που συνάπτει η εταιρία Schöller, ακόμα και αν ληφθεί υπόψη ο αριθμός των παρεμφερών συμφωνιών, δεν έχουν ως αποτέλεσμα την κατάργηση του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων. Η πρόσβαση τρίτων επιχειρήσεων στον τομέα του λιανικού εμπορίου παραμένει δυνατή.

Κατά συνέπεια, οι κοινοποιηθείσες "συμφωνίες προμήθειας παγωτών" της εταιρίας Schöller συμβιβάζονται προς τους κανόνες ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΟΚ. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή δεν έχει λόγο να επέμβει αναφορικά με τις συμφωνίες που κοινοποίησε η πελάτιδά σας.

Η Επιτροπή διατηρεί πάντως το δικαίωμα να κινήσει και πάλι τη διαδικασία αν μεταβληθούν αισθητά ορισμένα νομικά ή πραγματικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται η παρούσα εκτίμηση.

Κατά τα λοιπά, θα ήθελα να πληροφορήσω την πελάτιδά σας ότι παρόμοια εκτίμηση ισχύει για τις ήδη υφιστάμενες "συμφωνίες προμήθειας παγωτών" οι οποίες, επομένως, δεν απαιτείται να κοινοποιηθούν, αν η διάρκεια της ισχύος τους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη μετά τη 31η Δεκεμβρίου 1986 και αν στη συνέχεια μπορούν να καταγγελθούν με προειδοποίηση έξι μηνών, μετά τη λήξη κάθε έτους.

(...)»

4. Στις 18 Σεπτεμβρίου 1991, η εταιρία Mars GmbH (στο εξής: Mars) υπέβαλε στην Επιτροπή καταγγελία κατά της αναιρεσείουσας και κατά της εταιρίας Schöller για παράβαση των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης και ζήτησε τη λήψη προσωρινών μέτρων προκειμένου να αποφευχθεί η σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία που θα υφίστατο, όπως πίστευε, λόγω του ότι η εφαρμογή των αντιθέτων προς τους περί ανταγωνισμού κανόνες συμφωνιών που η αναιρεσείουσα

3 — Κανονισμός της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 1983, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας (ΕΕ L 173, σ. 5).

και η Schöller είχαν συνάψει με μεγάλο αριθμό λιανοπωλητών θα παρακώλυε σε μεγάλο βαθμό την πώληση εντός της Γερμανίας των δικών της παγωτών.

5. Με απόφαση της 25ης Μαρτίου 1992 [4], η Επιτροπή έλαβε προσωρινά μέτρα, ενώ, για την επίλυση της διαφοράς επί της ουσίας, εξέδωσε δύο αποφάσεις που παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη ομοιότητα, ήτοι την απόφαση 93/406, σχετικά με τη Langnese-Iglo, και την απόφαση 93/405/ΕΟΚ [5], σχετικά με τη Schöller.

6. Το διατακτικό της αποφάσεως 93/406 έχει ως εξής:

«Άρθρο 1

Οι συμφωνίες που έχει συνάψει η Langnese-Iglo GmbH, σύμφωνα με τις οποίες οι λιανικοί πωλητές με έδρα τη Γερμανία έχουν υποχρέωση, προκειμένου να μεταπωλούν μικρά παγωτά, να τα προμηθεύονται κατ' αποκλειστικότητα από την εν λόγω επιχείρηση (αποκλειστικότητα καταστημάτων πωλήσεως), αντιβαίνει στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ.

Άρθρο 2

Το ευεργέτημα της εφαρμογής των διατάξεων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1984/83 ανακαλείται για τις συμφωνίες που αναφέρονται στο άρθρο 1 και πληρούν τις προϋποθέσεις για εξαίρεση κατά κατηγορίες σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό.

Άρθρο 3

Η Langnese-Iglo GmbH υποχρεούται εντός τριών μηνών από της κοινοποιήσεως της παρούσας αποφάσεως να γνωστοποιήσει στους μεταπωλητές με τους οποίους έχει συνάψει συμφωνίες, όπως οι αναφερόμενες στο άρθρο 1 και οι οποίες ισχύουν ακόμα, το περιεχόμενο των ανωτέρω άρθρων 1 και 2 επισημαίνοντας την ακυρότητα των εν λόγω συμφωνιών.

Άρθρο 4

Απαγορεύεται στη Langnese-Iglo GmbH να συνάπτει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997 συμφωνίες σαν τις αναφερόμενες στο άρθρο 1.

(...)»

4 — Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (υπόθεση IV/34.072 — Mars/Langnese και Schöller — Προσωρινά μέτρα).

5 — Απόφαση της Επιτροπής της 23ης Δεκεμβρίου 1992, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ *κατά Schöller Lebensmittel GmbH & Co. KG* (υποθέσεις IV/31.533 και IV/34.072) (ΕΕ 1993, L 183 σ. 1).

7. Τόσο η Langnese-Iglo όσο και η Schöller άσκησαν ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγές ακυρώσεως κατά της αποφάσεως 93/406 και της αποφάσεως 93/405, αντιστοίχως. Η εταιρία Mars παρενέβη στις δύο αυτές υποθέσεις υπέρ της Επιτροπής. Στην υπόθεση Schöller κατά Επιτροπής [6], το Πρωτοδικείο δέχθηκε μόνο τον λόγο ακυρώσεως που αντλούνταν από τον παράνομο χαρακτήρα του άρθρου 4 της αποφάσεως 93/405. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο ακύρωσε το άρθρο αυτό και επικύρωσε την απόφαση κατά τα λοιπά. Η Schöller δεν άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής, η οποία επομένως κατέστη αμετάκλητη. Στην υπόθεση Langnese-Iglo κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης όλους τους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε η αναιρεσείουσα, εξαιρουμένου του λόγου που αντλούνταν από την έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τον οποίο δέχθηκε, με αποτέλεσμα να ακυρώσει το άρθρο 4.

8. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Αυγούστου 1995, η Langnese-Iglo υπέβαλε την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως με την οποία έγιναν εν μέρει μόνο δεκτά τα αιτήματά της, ζητώντας την ακύρωση των τμημάτων της αποφάσεως με τα οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε τα αιτήματά της καθώς και την ακύρωση των άρθρων 1, 2 και 3 της αποφάσεως της Επιτροπής.

9. Βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 118 του Κανονισμού Διαδικασίας, η Langnese-Iglo ζήτησε να τύχουν ορισμένα στοιχεία που αναφέρονταν στο δικόγραφό της εμπιστευτικής μεταχειρίσεως. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δέχθηκε το αίτημα αυτό με διάταξη της 20ής Μαρτίου 1996, την οποία λαμβάνω υπόψη στις παρούσες προτάσεις μου.

10. Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την εταιρία Mars, η οποία είχε ήδη παρέμβει στη διαφορά ενώπιον του Πρωτοδικείου, ζήτησε, με το υπόμνημά της απαντήσεως, την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και άσκησε και η ίδια αναίρεση [7], ζητώντας από το Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση του Πρωτοδικείου, στο μέτρο που το Πρωτοδικείο ακύρωσε το άρθρο 4 της αποφάσεώς της.

Η αναίρεση

11. Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, η Langnese-Iglo προβάλλει τους τρεις ακόλουθους λόγους:

— παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης·

6 — Απόφαση της 8ης Ιουνίου 1995, Τ-9/93, (Συλλογή 1995, σ. II-1611).

7 — Υποσημείωση άνευ αντικειμένου στο ελληνικό κείμενο των προτάσεων.

— παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ·

— παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως.

12. Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από τη Mars, θεωρεί ότι οι λόγοι που προβάλλει η Langnese-Iglo είναι αβάσιμοι.

Α — *Παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης*

13. Η Langnese-Iglo υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο εφάρμοσε εσφαλμένα την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθόσον έκρινε, με την απόφασή του, ότι η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να αποστεί από τη θέση που υιοθέτησε με το διοικητικό έγγραφο που είχε απευθύνει στη Schöller το 1985 και να εκδώσει την επίδικη απόφαση, με την οποία έκρινε ότι το πλέγμα συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας που είχε συνάψει η Langnese-Iglo με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της ήταν ασυμβίβαστο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1. Κατά την αναιρεσείουσα, η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν εμπόδιζε την Επιτροπή, στην οποία είχε μόλις υποβάλει καταγγελία η εταιρία Mars, να εξετάσει εκ νέου τις πραγματικές και νομικές συνθήκες στη γερμανική αγορά παγωτών. Αντιθέτως, η αρχή αυτή απαγόρευε στην Επιτροπή να αποστεί από τη θέση που είχε υιοθετήσει με το διοικητικό της έγγραφο και να απαγορεύσει τις συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας της Langnese-Iglo χωρίς να αποδείξει ότι είχε σημειωθεί αισθητή μεταβολή των πραγματικών και νομικών συνθηκών στη γερμανική αγορά παγωτών. Κατά τη Langnese-Iglo, το Πρωτοδικείο, επικυρώνοντας την επίδικη απόφαση χωρίς να ελέγξει τις μεταβολές *που είχαν ενδεχομένως επέλθει στη σχετική* αγορά, παραβίασε την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

14. Προς στήριξη της απόψεώς της, η αναιρεσείουσα αντικρούει τα επιχειρήματα στα οποία στηρίχτηκε η διαπίστωση του Πρωτοδικείου, ότι η επίδικη απόφαση δεν παραβίασε την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Κατ' αρχάς, η Langnese-Iglo προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 39 της αποφάσεως του, δέχθηκε ανελέγκτως τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι, μετά την εκ μέρους της κατάρτιση του διοικητικού εγγράφου, μεταβλήθηκαν αισθητά οι πραγματικές συνθήκες στη σχετική αγορά. Συγκεκριμένα, εισήλθαν στην αγορά δύο νέοι ανταγωνιστές, η Mars και η Jacobs Suchard, ενώ, επίσης, η Επιτροπή πληροφορήθηκε, μέσω της καταγγελίας της Mars, την ύπαρξη και

άλλων εμποδίων στην πρόσβαση στην αγορά, κυρίως στο εμπόριο των ειδών διατροφής.

Ακολούθως, η αναιρεσείουσα επισημαίνει, όπως είχε ήδη πράξει ενώπιον του Πρωτοδικείου, ότι η Jacobs Suchard δεν αναπτύσσει δραστηριότητα στη γερμανική αγορά παγωτών και ότι η επιχείρηση αυτή έχει απλώς και μόνο συνάψει με τη Schöller σύμβαση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως για τη χρήση του σήματος «Lila Pause». Όσον αφορά τη Mars, η είσοδός της στη γερμανική αγορά δεν επέφερε αισθητή μεταβολή των συνθηκών της αγοράς παγωτών, δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο δεν διαπίστωσε ότι εμποδίζεται η πρόσβαση άλλων επιχειρήσεων στην εν λόγω αγορά, η οποία επομένως εξακολουθεί να παραμένει ανοιχτή, όπως ήταν το 1985, οπότε η Επιτροπή εξέδωσε το διοικητικό έγγραφο.

Τέλος, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 38 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, δέχθηκε ότι η ανάλυση της αγοράς στην οποία είχε προβεί η Επιτροπή πριν από την έκδοση του εν λόγω διοικητικού εγγράφου είχε προσωρινό χαρακτήρα, επιχείρημα το οποίο, κατά την άποψή του, συνηγορούσε υπέρ της νομιμότητας της επίδικης αποφάσεως. Κατά την αναιρεσείουσα, η Επιτροπή, καθόσον επικαλέστηκε τον προσωρινό χαρακτήρα της αναλύσεως της αγοράς στην οποία είχε προβεί, ώστε να έχει τη δυνατότητα, σε περίπτωση εμφανίσεως νέων πραγματικών στοιχείων, να αποστεί από τη θέση που είχε υιοθετήσει με το διοικητικό έγγραφο, παραβίασε την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

15. Η Επιτροπή και η Mars εξέφρασαν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το αν τα επιχειρήματα που προέβαλε η Langnese-Iglo προς στήριξη αυτού του λόγου αναιρέσεως συμφωνούσαν προς τα κριτήρια που έχει καθορίσει το Δικαστήριο για το παραδεκτό των αιτήσεων αναιρέσεως στον τομέα του ανταγωνισμού.

16. Κατά πάγια νομολογία [8], η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να επισημαίνει με ακρίβεια τα επικρινόμενα στοιχεία της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της οποίας ζητείται η αναίρεση καθώς και τα συγκεκριμένα νομικά επιχειρήματα στα οποία στηρίζεται το αίτημα αυτό. Δεν πληροί την επιταγή αυτή η αίτηση αναιρέσεως η οποία περιορίζεται στην επανάληψη — έστω και κατά γράμμα — των λόγων και των επιχειρημάτων που έχουν ήδη προβληθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου, περιλαμβανομένων και εκείνων που στηρίζονται σε πραγματικούς ισχυρισμούς που έχουν ρητώς απορριφθεί από αυτό. Η αίτηση αναιρέσεως που παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελεί στην πραγματικότητα αίτηση για απλή επανεξέταση της ασκηθείσας ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγής, επανεξέταση που, σύμφωνα με το άρθρο 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο έχει επίσης δεχθεί ότι η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί να στηρίζεται παρά μόνο σε λόγους που αφορούν την παράβαση κανόνων δικαίου, αποκλειομένης οποιασδήποτε εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το Δικαστήριο έκρινε ότι η εκ μέρους

8 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις διατάξεις της 26ης Απριλίου 1993, C-244/92 P, Kupka-Floridi κατά CES (Συλλογή 1993, σ. I-2041)· της 26ης Σεπτεμβρίου 1994, C-26/94 P, X κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-4379)· της 17ης Οκτωβρίου 1995, C-62/94 P, Turner κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-3177), καθώς και την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-73/95 P, Viho κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-5457, σκέψεις 25 και 26).

του Πρωτοδικείου εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν προσκομιστεί ενώπιόν του δεν αποτελεί νομικό ζήτημα υποκείμενο στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου, εκτός αν το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία ή αν η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας. Επομένως, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που δέχθηκε το Πρωτοδικείο σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά, εφόσον τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία προσκομίστηκαν νομότυπα και τηρήθηκαν οι γενικές αρχές του δικαίου και οι διαδικαστικοί κανόνες που διέπουν τη διεξαγωγή των αποδείξεων. Πάντως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγχει τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών και τις έννομες συνέπειες που συνήγαγε το Πρωτοδικείο [9].

17. Ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως δεν ανταποκρίνεται, κατά την άποψή μου, στα κριτήρια που έχουν καθιερωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου και πρέπει, επομένως, να απορριφθεί ως απαράδεκτος. Συγκεκριμένα, τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείουσα για να αποδείξει ότι συντρέχει παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ταυτίζονται με εκείνα που είχε προβάλει ήδη ενώπιον του Πρωτοδικείου, περιλαμβανομένων των στηριζομένων σε πραγματικά περιστατικά τα οποία το Πρωτοδικείο δεν θεώρησε αποδεδειγμένα. Με τον υπό κρίση λόγο αναιρέσεως, η Langnese-Iglo θέλει να επιτύχει την επανεξέταση της προσφυγής που άσκησε ενώπιον του Πρωτοδικείου, χωρίς όμως να προσδιορίζει σαφώς το νομικό σφάλμα το οποίο διέπραξε ενδεχομένως το Πρωτοδικείο όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στα πραγματικά περιστατικά που θεώρησε αποδεδειγμένα.

Επιπλέον, η αναιρεσείουσα επιχειρεί να βρεί έρεισμα για τα επιχειρήματα που προβάλλει προς στήριξη του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Η έκταση των μεταβολών των πραγματικών συνθηκών που επήλθαν στη σχετική αγορά (εμφάνιση νέων ανταγωνιστών και ανακάλυψη προσθέτων εμποδίων στην πρόσβαση στην αγορά) απορρέει από την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των προσκομισθέντων ενώπιόν του αποδεικτικών στοιχείων, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητά του και δεν υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο. Εξάλλου, η αναιρεσείουσα δεν ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα αποδεικτικά στοιχεία ούτε ότι από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει η ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του.

18. Εν πάση περιπτώσει, θεωρώ ότι ορθώς το Πρωτοδικείο κατέληξε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στο ότι δεν συνέτρεχε παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι υπάρχουν διάφορα επιχειρήματα που στηρίζουν το συμπέρασμα αυτό.

Πρώτον, το διοικητικό έγγραφο της Επιτροπής του 1995 απευθυνόταν στη Schöller και αφορούσε τις «συμφωνίες προμήθειας παγωτών» που της είχε κοινοποιήσει η επιχείρηση αυτή. Σε τέτοια περίπτωση, η μόνη επιχείρηση που μπορεί ενδεχομένως να επικαλεστεί την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης είναι η αποδέκτρια του

9 — Αποφάσεις της 2ας Μαρτίου 1994, C-53/92 P, Hilti κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-667, σκέψη 42), και της 6ης Απριλίου 1995, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-241/91 P και C-242/91 P, RTE και ITP κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-743, σκέψη 67), και διάταξη της 17ης Σεπτεμβρίου 1996, C-19/95 P, San Marco κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-4435, σκέψεις 39 και 40).

διοικητικού εγγράφου [10] της Επιτροπής που κοινοποιήθηκε στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας. Τα εν λόγω διοικητικά έγγραφα δεν παράγουν αποτελέσματα έναντι τρίτων ούτε δεσμεύουν τα εθνικά δικαστήρια [11], οπότε πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι τρίτοι, όπως εν προκειμένω η Langnese-Iglo, δεν μπορούν να επικαλούνται τα έγγραφα αυτά προς στήριξη των αιτημάτων τους.

Δεύτερον, η Επιτροπή μπορεί να κινεί εκ νέου τη διαδικασία και να αφίσταται από την ανάλυση στην οποία έχει προβεί με διοικητικό έγγραφο, όταν πληροφορείται ότι έχουν επιβληθεί νέοι περιορισμοί του ανταγωνισμού ή όταν επέρχονται μεταβολές στη δομή της σχετικής αγοράς. Εξάλλου, η Επιτροπή επιφυλάχθηκε ρητώς της δυνατότητας αυτής, καθόσον περιέλαβε στο διοικητικό έγγραφο που απηύθυνε στη Schöller τη ρήτρα rebus sic stantibus. Εάν η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από προγενέστερα εκδοθείσα αρνητική πιστοποίηση [12] ή από απόφαση περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3 [13], σε περίπτωση ουσιώδους μεταβολής της σχετικής αγοράς, μπορεί κατά μείζονα λόγο να αποκλίνει από την εκτίμηση που έχει διατυπώσει σε διοικητικό έγγραφο.

10 — Με την απόφασή του στην υπόθεση Schöller κατά Επιτροπής, η οποία στο μεταξύ έχει καταστεί αμετάκλητη, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι η Επιτροπή δεν είχε παραβιάσει την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εκδίδοντας την απόφαση 93/405, με την οποία είχε δεχθεί ότι το πλέγμα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας που είχε συνάψει η Schöller με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της ήταν ασυμβίβαστο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

11 — Βλ. μεταξύ άλλων, την απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1980, 31/80, L'Oréal (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 471, σκέψη 12).

12 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 1990, T-116/89, Prodifarma κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. II-843, σκέψη 70).

13 — Άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

19. Ενόψει των προεκτεθέντων, θεωρώ ότι ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος ή, επικουρικώς, ως αβάσιμος.

B — *Παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ*

20. Η Langnese-Iglo θεωρεί ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 94 έως 114 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, σχετικά με την επίπτωση που είχαν οι συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας επί της λειτουργίας του ανταγωνισμού, είναι ασυμβίβαστο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το πλέγμα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας που είχε συνάψει η Langnese-Iglo με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της περιόριζε αισθητά τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά και ότι ήταν, κατά συνέπεια, όπως είχε δεχθεί η Επιτροπή με την επίδικη απόφαση, ασυμβίβαστο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1.

21. Κατά την αναιρεσείουσα, το εν λόγω συμπέρασμα του Πρωτοδικείου στηρίζεται στη διαπίστωση διαφόρων στοιχείων που δεν προκύπτουν από τη δικογραφία καθώς και σε εσφαλμένη νομική εκτίμηση της πραγματικής καταστάσεως. Η Langnese-Iglo ισχυρίζεται, πρώτον, ότι ο συνολικός βαθμός εξαρτήσεως άνω του 30 % εντός της σχετικής αγοράς, τον οποίο δέχθηκε ως αποδεδειγμένο το Πρωτοδικείο στη σκέψη 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν προκύπτει από τη δικογραφία· από τη δικογρα-

φία προκύπτει ότι ο εν λόγω βαθμός εξαρτήσεως δεν υπερέβαινε το όριο του 30 %, το οποίο η Επιτροπή είχε θεωρήσει ανεκτό, με το διοικητικό έγγραφο που είχε απευθύνει στη Schöller το 1985.

Δεύτερον, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί ορισμένα περαιτέρω πραγματικά περιστατικά, όσον αφορά τη σχετική αγορά, τα οποία το Πρωτοδικείο διαπίστωσε στις σκέψεις 107 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Πρόκειται, αφενός, για το σύστημα δανεισμού μεγάλου αριθμού καταψυκτών, τους οποίους η αναιρεσείουσα έθετε στη διάθεση των εμπόρων λιανικής πωλήσεως υπό την προϋπόθεση ότι θα τους χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά για τα προϊόντα της και, αφετέρου, για τις εκπτώσεις που χορηγούσε η Langnese-Iglo προκειμένου να διασφαλίσει ορισμένο ποσοστό των πωλήσεων παγωτών ατομικής συσκευασίας. Τα εν λόγω πραγματικά στοιχεία δεν προκύπτουν από τη δικογραφία, αλλά αντιστοιχούν σε ισχυρισμούς της Επιτροπής τους οποίους η αναιρεσείουσα είχε αμφισβητήσει ενώπιον του Πρωτοδικείου.

Τέλος, η Langnese-Iglo φρονεί ότι κακώς το Πρωτοδικείο δέχθηκε, στη σκέψη 113 της αποφάσεώς του, ότι τα πλέγματα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας που είχαν συγκροτήσει η ίδια και η Schöller περιόριζαν αισθητά τη λειτουργία του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, δεδομένου ότι ένας συνολικός βαθμός εξαρτήσεως ο οποίος είναι λίγο μεγαλύτερος του 30 % δεν δυσχεραίνει την πρόσβαση στην αγορά ούτε τη μετατρέπει σε κλειστή αγορά, εφόσον μάλιστα η αγορά αυτή είναι σε πλήρη ανάπτυξη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της γερμανικής αγοράς παγωτών.

22. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως δεν είναι παραδεκτός διότι η αναιρεσείουσα περιορίζεται στο να αμφισβητεί απλώς διάφορα πραγματικά στοιχεία που διαπίστωσε οριστικώς το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, αφού προηγουμένως εκτίμησε τα αποδεικτικά στοιχεία νομοτύπως και τηρώντας τους κανόνες και τις γενικές αρχές του δικαίου σχετικά με το βάρος αποδείξεως και την εκτίμηση των αποδείξεων. Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο, κατά την αναιρετική διαδικασία, να ελέγχει τη νομότυπη εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων από το Πρωτοδικείο.

23. Συνεπώς, ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτος.

Γ — *Παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως*

Η αρχή της αναλογικότητας

24. Μ' αυτόν τον λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα αιτιάται ότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο δεν εφάρμοσε ορθώς την αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα με την οποία τα μέτρα που θεσπίζει η Επιτροπή δεν πρέπει να βαίνουν πέρα του μέτρου που είναι κατάλληλο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκο-

μένου σκοπού [14]. Κατά την άποψή της, το Πρωτοδικείο παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας, στο μέτρο που δέχθηκε ότι νομίμως η Επιτροπή ανακάλεσε το προβλεπόμενο από τον κανονισμό 1984/83 ευεργέτημα της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες, το οποίο είχε χορηγήσει για όλες τις συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας της αναιρεσείουσας, και θεώρησε ότι όλες αυτές οι συμβάσεις ήσαν ασυμβίβαστες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, χωρίς να υποδείξει προγενέστερα στην αναιρεσείουσα τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να τις προσαρμόσει στις επιταγές της διατάξεως αυτής.

25. Αφενός, το Πρωτοδικείο επικύρωσε την ανάκληση του ευεργετήματος της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες και την απαγόρευση ολόκληρου του πλέγματος των συμβάσεων της Langnese-Iglo. Αφετέρου, στις σκέψεις 207 και 208 της αποφάσεώς του, δέχθηκε ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, δεν απαγορεύει γενικά τη σύναψη συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας, εφόσον δεν συμβάλλουν στη στεγανοποίηση της αγοράς, και ότι η Επιτροπή δεν νομιμοποιείται να μειώσει ή να περιορίσει, με ατομική απόφαση, τα έννομα αποτελέσματα του κανονισμού 1984/83, εκτός αν ο κανονισμός αυτός της παρέχει ρητά την απαιτούμενη προς τούτο νομική βάση. Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι τα δύο αυτά συμπεράσματα του Πρωτοδικείου είναι προδήλως αντιφατικά.

26. Η Langnese-Iglo ισχυρίζεται ότι, για την επίτευξη του σκοπού της Επιτροπής, ήτοι να τερματιστεί η παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, δεν ήταν αναγκαίο να της αφαιρεθεί το ευεργέτημα της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες και να απαγορευθεί το σύνολο των συμβάσεών της. Κατά την άποψή της, η Επιτροπή θα μπορούσε κάλλιστα να επιτύχει τον σκοπό αυτό με μέτρα λιγότερο δραστικά από την απαγόρευση ολόκληρου του πλέγματος των συμβάσεών της αποκλειστικής προμήθειας, περιορίζοντας, π.χ., τον αριθμό των συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας ή μειώνοντας τον βαθμό εξαρτήσεως σε επίπεδο σύμφωνο προς τον κανονισμό 1984/83.

Το Πρωτοδικείο δεν δέχθηκε την ύπαρξη της δυνατότητας αυτής, αφού, στις σκέψεις 129 και 193 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε ότι ήταν αυθαίρετο να διαχωριστούν από τις συμβάσεις που συναποτελούσαν το πλέγμα των συμφωνιών που είχε συνάψει η Langnese-Iglo οι συμβάσεις εκείνες που συνέβαλλαν σε ασήμαντο μόνο βαθμό στο σωρευτικό αποτέλεσμα που είχαν ενδεχομένως οι παρεμφερείς συμφωνίες στην αγορά.

27. Όπως παρατήρησαν η Mars και η Επιτροπή, η επιχειρηματολογία που ανέπτυξε η αναιρεσείουσα προς στήριξη αυτού του λόγου αναιρέσεως είναι πολύ ασαφής. Πράγματι, η αναιρεσείουσα παραπέμπει αδιακρίτως στις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου όσον αφορά το πλέγμα των υφιστάμενων συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας (σκέψεις 188 έως 196) και στις διαπιστώσεις του όσον αφορά την απαγόρευση συνάψεως συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας στο μέλλον, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4 της αποφάσεως της Επιτροπής (σκέψεις 197 έως 210). Το Πρωτοδικείο διακρίνει σαφώς μεταξύ, αφενός, της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, στις υφιστάμενες συμφωνίες και, αφετέρου, των αποτελεσμάτων του άρθρου 3 του κανονισμού 17 επί των συμφωνιών αποκλειστικής

14 — Απόφαση της 17ης Μαΐου 1984, 15/83, Denkavit Nenderland (Συλλογή 1984, σ. 2171), και προαναφερθείσα απόφαση RTP και ITP κατά Επιτροπής, σκέψη 93.

προμήθειας που θα μπορούσε να συνάψει η Langnese-Iglo στο μέλλον. Επομένως, η συλλογιστική του Πρωτοδικείου δεν ενέχει αντίφαση, δεδομένου ότι τα επιχειρήματά του στα οποία αναφέρεται η αναιρεσείουσα διαφέρουν μεταξύ τους επειδή αφορούν διαφορετικές περιπτώσεις.

28. Ανεξάρτητα από την ασάφεια αυτή, φρονώ ότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο εφάρμοσε ορθώς την αρχή της αναλογικότητας και ότι επομένως ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

29. Η αναιρεσείουσα δεν αμφισβητεί την εξουσία της Επιτροπής να ανακαλεί το ευεργέτημα της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες, δυνάμει του άρθρου 14 του κανονισμού 1984/83, το οποίο έχει ως νομική βάση το άρθρο 7 του κανονισμού 19/65/ΕΟΚ [15]. Η αναιρεσείουσα δεν επικρίνει ούτε το ότι το Πρωτοδικείο εφάρμοσε τη θεωρία του σωρευτικού αποτελέσματος, την οποία ανέπτυξε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις Brasserie de Haecht και Δηλιμίτης [16], προκειμένου να κρίνει αν το πλέγμα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας της Langnese-Iglo συνάδει προς το άρθρο 85.

Η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται απλώς και μόνον ότι η ανάκληση του ευεργετήματος της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες, του οποίου ετύγχανε το πλέγμα των συμφωνιών της, δεν μπορεί να συνεπάγεται την απαγόρευση του συνόλου των συμφωνιών αυτών. Κατά την άποψή της, πρόκειται για δυσανάλογη συνέπεια, δεδομένου ότι η Επιτροπή θα μπορούσε να είχε διασφαλίσει την τήρηση του άρθρου 85 χορηγώντας ατομικές εξαιρέσεις για τις συμφωνίες του πλέγματος οι οποίες είχαν μικρή μόνον επίπτωση στον ανταγωνισμό και απαγορεύοντας όλες τις υπόλοιπες.

30. Κατά την άποψή μου, όταν η θεωρία του σωρευτικού αποτελέσματος εφαρμόζεται προκειμένου να αναλυθεί σφαιρικά ένα πλέγμα συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας, η κύρωση που απορρέει από την εφαρμογή αυτή πρέπει να έχει επίσης γενικό χαρακτήρα [17], ενώ δεν μπορεί να γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων συμφωνιών που συναποτελούν το εν λόγω πλέγμα, έτσι ώστε το άρθρο 85, παράγραφος 1, να μην εφαρμόζεται σε ορισμένες από αυτές και η Επιτροπή να τους χορηγεί ατομική εξαίρεση. Όπως υπογράμμισε το Πρωτοδικείο, η διάκριση μεταξύ διαφόρων κατηγοριών συμφωνιών στο εσωτερικό του πλέγματος που έχει συγκροτήσει η Langnese-Iglo θα είχε αυθαίρετα αποτελέσματα. Όταν το πλέγμα των συμφωνιών λαμβάνεται υπόψη στο σύνολό του προκειμένου να διαπιστωθεί η παράβαση του άρθρου 85, δεν είναι δυνατό να γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών συμφωνιών στο εσωτερικό του πλέγματος αυτού, όσον αφορά την επιβολή κυρώσεως ή την ενδεχόμενη χορήγηση ατομικής εξαιρέσεως, δεδομένου ότι τόσο η κύρωση όσο και η εξαίρεση αφορούν το πλέγμα στο σύνολό του [18].

15 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 2ας Μαρτίου 1965, περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 59).

16 — Αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1967, 23/67, Brasserie de Haecht (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 629), και της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-234/89, Δηλιμίτης (Συλλογή 1991, σ. I-935).

17 — Βλ. Idot, L, και Momège, C.: «L'affaire des barres glacées Mars: une vague de froid sur les contrats d'exclusivité», *La semaine juridique — édition entreprise*, Ένθετο αριθ. 6, σ. 7.

18 — Στην προαναφερθείσα απόφαση Brasserie de Haecht το Δικαστήριο δέχθηκε, σε σχέση με συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας μπύρας, ότι «θα ήταν μάταιο, πράγματι, να ερευνηθεί μια συμφωνία, απόφαση ή πρακτική με βάση τα αποτελέσματά της, εάν τα αποτελέσματα αυτά έπρεπε να απομονωθούν από την αγορά στην οποία εκδηλώνονται και αν μπορούσαν να εξεταστούν μόνο αποκομμένα από το σύνολο των αποτελεσμάτων, συγκλινόντων ή μη, εντός του οποίου παράγονται» (σ. 633).

Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως

31. Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι η Επιτροπή, απαγορεύοντας το σύνολο των συμφωνιών της αποκλειστικής προμήθειας, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία αναγνωρίζεται ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου. Στη σκέψη 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι το άρθρο 4 της επίδικης αποφάσεως αντιβαίνει προς την αρχή αυτή διότι δεν επιτρέπει στην αναιρεσείουσα να τύχει του ευεργετήματος της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες που προβλέπει ο κανονισμός 1984/83 για τις συμφωνίες αποκλειστικής πωλήσεως που θα συνάψει στο μέλλον. Κατά τη Langnese-Iglo, η απαγόρευση όλων των υφισταμένων συμφωνιών της την περιάγει, επί πλέον, σε μειονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της, δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές της δεν υποχρεούνται να εγκαταλείψουν τις συμφωνίες που έχουν συνάψει με τους πωλητές τους.

32. Κατά την άποψή μου, το σκέλος αυτό του λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί για τρεις λόγους. Πρώτον, η αναιρεσείουσα επιχειρεί εκ νέου να εφαρμόσει στις υφιστάμενες συμφωνίες τις σκέψεις που διατύπωσε το Πρωτοδικείο σχετικά με τις μελλοντικές συμφωνίες. Δεύτερον, με την απόφαση 93/405, η οποία επικυρώθηκε εν πολλοίς με την απόφαση του Πρωτοδικείου στην υπόθεση Schöller κατά Επιτροπής, η Επιτροπή απαγόρευσε επίσης στο σύνολό του το πλέγμα συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας που είχε συνάψει η Schöller με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της. Τρίτον, στη σκέψη 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο θεώρησε αποδεδειγμένο ότι η Mars διέθετε μια περιορισμένη μόνο σειρά προϊόντων και ότι η εμπορική πολιτική της διέφερε από εκείνη που εφάρμοζαν η Schöller και η Langnese-Iglo. Επί πλέον, η αναιρεσείουσα δεν ισχυρίστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι τα συστήματα διανομής των ανταγωνιστών της ήσαν παρόμοια με τα δικά της και, επομένως, δεν μπορεί να επικαλεστεί το νέο αυτό πραγματικό στοιχείο στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας αφού, κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μετέβαλλε το αντικείμενο της δίκης, κατά παράβαση του άρθρου 113, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας.

33. Ενόψει των σκέψεων που προεκτέθηκαν, ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Η αναίρεση της Επιτροπής: παράβαση του άρθρου 3 του κανονισμού 17

34. Η Επιτροπή, υποστηριζομένη από τη Mars, ζητεί με την αναίρεσή της την εξαφάνιση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, καθόσον με αυτήν ακυρώνεται το άρθρο 4 της επίδικης αποφάσεώς της. Κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε, στη σκέψη 205 της αποφάσεώς του, ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 17 «παρέχει στην Επιτροπή την εξουσία να απαγορεύει μόνο τις υπάρχουσες συμβάσεις αποκλειστικότητας που δεν συμβιβάζονται προς τους περί ανταγωνισμού κανόνες».

35. Το κείμενο του άρθρου 4 της επίδικης αποφάσεως έχει ως εξής: «Απαγορεύεται στη Langnese-Iglo GmbH να συνάπτει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997 συμφωνίες σαν τις αναφερόμενες στο άρθρο 1». Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή υπεραμύνθηκε μιας ευρείας ερμηνείας της διατάξεως αυτής, η οποία, κατά την άποψή της, εμποδίζει τη Langnese-Iglo να συνάψει συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας οποιουδήποτε είδους για περίοδο πέντε ετών, ανεξαρτήτως του αν οι συμφωνίες αυτές μοιάζουν ή όχι με εκείνες που συναποτελούν το πλέγμα το οποίο η Επιτροπή είχε κρίνει, με το άρθρο 1 της επίδικης αποφάσεώς της, ασυμβίβαστο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1. Το προαναφερθέν άρθρο 4 εμποδίζει την αναιρεσείουσα να συνάψει νέες συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας, υπαγόμενες ενδεχομένως στην εξαίρεση κατά κατηγορίες που προβλέπει ο κανονισμός 1983/84, καθ' όλο το χρονικό διάστημα που είναι αναγκαίο, κατά την Επιτροπή, προκειμένου να επέλθει ουσιώδης μεταβολή της δομής της σχετικής αγοράς και των σχέσεων εντός της αγοράς αυτής. Κατά την Επιτροπή, η διάταξη αυτή έχει ως σκοπό να εμποδίσει την αναιρεσείουσα να διαφύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 1 της επίδικης αποφάσεως συγκροτώντας ένα νέο πλέγμα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας.

36. Το Πρωτοδικείο απέρριψε την επιχειρηματολογία της Επιτροπής και δέχθηκε το αίτημα της Langnese-Iglo, ακυρώνοντας το άρθρο 4, με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή υπερέβη την εξουσία επιβολής κυρώσεων που της απονέμει το άρθρο 3 του κανονισμού 17. Στις σκέψεις 205 έως 210 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εκθέτει τους τρεις λόγους στους οποίους στηρίζεται το συμπέρασμά του αυτό:

— Σύμφωνα με την απόφαση Δηλιμίτης, το άρθρο 85, παράγραφος 1, απαγορεύει μόνον τις συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας που συμβάλλουν σημαντικά στο σωρευτικό αποτέλεσμα ενός πλέγματος παρεμφερών συμβάσεων.

— Ο κανονισμός 1984/83 δεν παρέχει νομικό έρεισμα για την ανάκληση του ευεργετήματος της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες σε σχέση με μελλοντικές συμφωνίες, ενώ η Επιτροπή δεν μπορεί να ανακαλέσει, με ατομική απόφαση, ένα τέτοιο ευεργέτημα για το μέλλον, χωρίς να παραβεί την ιεραρχία των κανόνων δικαίου.

— Θα αντέβαινε προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως το να απαγορευθεί σε μια επιχείρηση η σύναψη συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας, χωρίς να επιβληθεί τέτοια απαγόρευση στους ανταγωνιστές της.

37. Κατά την άποψή μου, η λύση που δέχθηκε το Πρωτοδικείο σε σχέση με το άρθρο 4 της επίδικης αποφάσεως, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από την ίδια την Επιτροπή στο πλαίσιο της ενώπιόν του διαδικασίας, είναι απολύτως έγκυρη και σύμφωνη προς τη νομολογία του Δικαστηρίου, όσον αφορά την έκταση της εξουσίας επιβολής κυρώ-

σεων που διαθέτει η Επιτροπή στις υποθέσεις ανταγωνισμού [19]· στις συμπληρωματικές παρατηρήσεις που υπέβαλε στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, η Επιτροπή αναγνώρισε το βάσιμο των λόγων στους οποίους στηρίχτηκε το Πρωτοδικείο για να ακυρώσει το εν λόγω άρθρο, ευρέως ερμηνευόμενο.

38. Στο πλαίσιο της αναιρέσεώς της, η Επιτροπή έχει εγκαταλείψει ρητά την ευρεία ερμηνεία του άρθρου 4 την οποία είχε υποστηρίξει ενώπιον του Πρωτοδικείου και ερμηνεύει πλέον στενώς το περιεχόμενο της εν λόγω διατάξεως της επίδικης αποφάσεώς της, προκειμένου να στηρίξει την αίτησή της αναιρέσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου.

Η Επιτροπή υποστηρίζει τώρα πλέον ότι το άρθρο 4 έχει ως μοναδικό σκοπό να εμποδίσει τη Langnese-Iglo να ανασυγκροτήσει το ίδιο πλέγμα συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της, χωρίς όμως να την εμποδίζει με οποιονδήποτε τρόπο να συνάπτει νέες συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας με άλλους εμπόρους λιανικής πωλήσεως. Επομένως, η απαγόρευση που επιβάλλει το άρθρο 4 αποτελεί εγγύηση με σκοπό να διασφαλιστεί η τήρηση των άρθρων 1 και 2 της αποφάσεώς της, εγγύηση η οποία προστίθεται σ' εκείνη που περιέχει ήδη το άρθρο 3, το οποίο επιβάλλει στη Langnese-Iglo την υποχρέωση να γνωστοποιήσει την απόφαση της Επιτροπής στους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της και να τους πληροφορήσει για την ακυρότητα των συμβάσεών της αποκλειστικής προμήθειας.

39. Φρονώ ότι η απόφαση επί της αναιρέσεως της Επιτροπής εξαρτάται από την ερμηνεία που θα δοθεί στο άρθρο 4 της επίδικης αποφάσεως. Αν το Δικαστήριο προκρίνει την στενή ερμηνεία του περιεχομένου της διατάξεως αυτής, είναι δυνατό να γίνει δεκτή η αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή και την οποία υποστηρίζει η Mars. Πράγματι, αν γίνει δεκτό ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει στη Langnese-Iglo απλώς και μόνον την ανασυγκρότηση του προηγουμένως συγκροτηθέντος πλέγματος συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας, δεν υπάρχει κανένας λόγος να μη γίνει δεκτή η συμφωνία του άρθρου αυτού προς τη νομολογία του Δικαστηρίου, όσον αφορά την αρμοδιότητα που απονέμει το άρθρο 3 του κανονισμού 17 στην Επιτροπή για να θέτει τέρμα στις παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού [20]. Μια απαγόρευση αυτού του είδους διασφαλίζει την πρακτική αποτελεσματικότητα της επίδικης αποφάσεως, αφού αποκλείει το ενδεχόμενο να συνεχιστεί στο μέλλον η θίγουσα τον ανταγωνισμό πρακτική για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις και απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση να κινήσει νέα διαδικασία με το ίδιο αντικείμενο. Η συμπερίληψη μιας τέτοιας διατάξεως στις αποφάσεις της Επιτροπής μπορεί να είναι λυσιτελής, πλην όμως δεν είναι, κατά την άποψή μου, απαραίτητη για να αποτραπεί η εκ νέου εμφάνιση στο μέλλον της πρακτικής για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις, αφού η απαίτηση διασφαλίσεως της πρακτικής αποτελεσματικότητας της αποφάσεως θα αρκούσε για να ακυρώνουν τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα τις μελλοντικές συμφωνίες που θα ήταν πανομοιότυπες με εκείνες που έχουν απαγορευθεί από την απόφαση.

Αντιθέτως, αν γίνει δεκτό ότι το άρθρο 4 απαγορεύει στη Langnese-Iglo να συνάψει

19 — Βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 6ης Μαρτίου 1974, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 6/73 και 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1974, σ. 113, σκέψη 45)· την προαναφερθείσα απόφαση RTP και ITP κατά Επιτροπής, σκέψη 90, και την απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1992, T-24/90, Automec κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-2223, σκέψεις 50 έως 54).

20 — Συναφώς, βλ.: Waelbroeck, M., και Frignani, A.: *Concurrence. Commentaires J. Mégret. Le droit de la CEE*, 4ος τόμος, Éditions de l'Université de Bruxelles, Βρυξέλλες, 1997, σ. 410 έως 412.

στο μέλλον συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας οποιουδήποτε είδους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997, ανεξαρτήτως του εάν οι συμφωνίες αυτές είναι παρόμοιες ή όχι με τις απαγορευθείσες από την επίδικη απόφαση και ανεξαρτήτως του εάν εντάσσονται ή όχι σε πλέγμα συμφωνιών παρόμοιο με εκείνο που είχε συγκροτήσει προγενέστερα η αναιρεσείουσα, η αναίρεση της Επιτροπής θα πρέπει, όπως αναγνωρίζει και η ίδια η Επιτροπή, να απορριφθεί, για τους λόγους που εξέθεσε το Πρωτοδικείο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

40. Κατά την άποψή μου, η μόνη ορθή ερμηνεία του περιεχομένου του άρθρου 4 της επίδικης αποφάσεως είναι εκείνη που δέχθηκε το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ότι δηλαδή το άρθρο αυτό εμποδίζει τη Langnese-Iglo να συνάψει με τους εμπόρους λιανικής πωλήσεως των προϊόντων της νέες συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας οποιουδήποτε είδους μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997. Το συμπέρασμα αυτό στηρίζεται σε διαφόρους λόγους.

Πρώτον, στηρίζεται στο κείμενο του άρθρου 4, το οποίο απαγορεύει γενικά στη Langnese-Iglo να συνάπτει «συμφωνίες σαν τις αναφερόμενες στο άρθρο 1». Αντίθετα προς τις διατάξεις που περιέχονται σε άλλες αποφάσεις της Επιτροπής, το άρθρο 4 δεν απαγορεύει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να συνάπτουν στο μέλλον συμφωνίες που έχουν αντικείμενο ή αποτέλεσμα ίδιο ή παρόμοιο με εκείνο των απαγορευομένων από την απόφαση συμφωνιών [21]. Το άρθρο 4 απαγορεύει στην αναιρεσείουσα τη σύναψη οποιασδήποτε νέας συμβάσεως αποκλειστικής προμήθειας, ανεξαρτήτως του περιεχομένου και των χαρακτηριστικών της και ανεξαρτήτως του σωρευτικού αποτελέσματος που θα μπορούσε να έχει το νέο πλέγμα συμβάσεων αυτού του είδους, εντός του οποίου η σύμβαση αυτή θα εντασσόταν, επί του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.

Δεύτερον, στο σημείο 154 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι «η διάταξη περί απαγορεύσεως θα έπεφτε στο κενό αν επιτρεπόταν στην L-I να αντικαταστήσει αμέσως τις σημερινές "συμφωνίες προμήθειας" με νέες. Επομένως, είναι απαραίτητο να απαγορευθεί στη L-I η σύναψη τέτοιων νέων συμβάσεων για χρονικό διάστημα που αφήνει περιθώρια για ουσιαστική μεταβολή των συνθηκών της αγοράς». Από το εν λόγω σημείο της επίδικης αποφάσεως, στο οποίο στηρίζεται το άρθρο 4, προκύπτει ότι η διάταξη αυτή επιβάλλει στην αναιρεσείουσα πλήρη απαγόρευση συνάψεως νέων συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας.

Τέλος, θα ήταν παράλογο να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 4 απαγορεύει απλώς και μόνον την ανασυγκρότηση του παλαιού πλέγματος συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας της Langnese-Iglo, αφού τούτο θα σήμαινε ότι η εν λόγω απαγόρευση ισχύει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997 και ότι η Επιτροπή

21 — Βλ., μεταξύ άλλων, το άρθρο 3 της αποφάσεως 92/157/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 1992, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.370 και 31.446 — UK Agricultural Tractor Registration Exchange) (ΕΕ L 68, σ. 19), και το άρθρο 4 της αποφάσεως 94/980/ΕΚ της Επιτροπής, της 19ης Οκτωβρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/34.446 — Trans Atlantic Agreement) (ΕΕ L 376, σ. 1).

δέχθηκε σιωπηρώς για το μεταγενέστερο της ημερομηνίας αυτής χρονικό διάστημα ότι η εν λόγω ανασυγκρότηση δεν είναι αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1 της Συνθήκης και ότι δικαιολογείται δυνάμει της εξαιρέσεως κατά κατηγορίες που προβλέπει ο κανονισμός 1984/83.

41. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι η αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή πρέπει να απορριφθεί.

Τα δικαστικά έξοδα

42. Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118, όταν οι ηττηθέντες διάδικοι είναι περισσότεροι του ενός, το Δικαστήριο αποφασίζει για την κατανομή των εξόδων. Γι' αυτό τον λόγο, αν το Δικαστήριο απορρίψει, όπως προτείνω, τόσο τους λόγους αναιρέσεως που προέβαλε η αναιρεσείουσα όσο και την αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από τη Mars, κάθε διάδικος θα πρέπει, κατά την άποψή μου, να φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Πρόταση

43. Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο:

1) να κηρύξει την αίτηση αναιρέσεως εν μέρει απαράδεκτη και να απορρίψει τους παραδεκτούς λόγους αναιρέσεως·

2) να απορρίψει την αναίρεση της Επιτροπής.